

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

підготовки бакалавра
спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії
освітньо-професійної програми Міжнародна інформація та суспільні
комунікації

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «Теорія міжнародних відносин» підготовки бакалавра, галузі знань 29 Міжнародні відносини, спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, освітньо-професійної програми міжнародна інформація та суспільні комунікації.

Розробник: к. г. н., доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій Романюк Наталія Іванівна

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

доц. Федонюк С. В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин і регіональних студій, протокол № 1 від 31 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

проф. Н. Н. Коцан

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	29 Міжнародні відносини,	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	Рік навчання 1
ІНДЗ: <u>немає</u>	Міжнародна інформація та суспільні комунікації	Семестр 2-ий
	бакалавр	Лекції 36 год.
		Семінарські 24 год.
		Самостійна робота 52 год.
		Консультації 8 год.
		Форма контролю: іспит
Мова навчання	українська	

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ППП: **Романюк Наталія Іванівна**

Науковий ступінь: кандидат географічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій

Контактна інформація: Romaniuk.natalia@eenu.edu.ua 0508189454

Дні занять: заняття проводяться у відповідності до розкладу занять, який розміщений на сайті: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу

Освітній компонент (ОК) циклу загальної підготовки «Теорія міжнародних відносин» має проблемно-теоретичний характер та передбачає ознайомлення студентів з філософсько-теоретичними передумовами становлення сучасних парадигм і теорій міжнародних відносин, з міжнародними відносинами як суспільно-політичним явищем. Змістом курсу є також визначення видової структури міжнародних відносин, учасників міжнародних відносин, інструментів міжнародної політики, зовнішньої політики держав і зовнішньополітичного процесу, міжнародної системи, міжнародного співробітництва, міжнародних конфліктів, міжнародної безпеки, права і моралі у міжнародних відносинах, міжнародного порядку.

2. *Пререквізити:* Вступ до фаху «Міжнародна інформація та суспільні комунікації», Міжнародне право, Конфліктологія та теорія переговорів.

Постреквізити: Міжнародні відносини і світова політика, Міжнародні економічні відносини, Міжнародна інформація та суспільні комунікації.

3. *Мета і завдання освітнього компонента*

Метою ОК є розкриття змісту ключових понять та концептуальних підходів, на яких базується вивчення міжнародних відносин, а також надання знань про систему та структуру міжнародних відносин, способи та форми міжнародної взаємодії.

Завдання ОК: з'ясувати основні поняття та сутність міжнародних відносин, концепції теорії міжнародних відносин, зміст основних категорій, методи та методика аналізу міжнародних відносин, суб'єкти міжнародних відносин, їх цілі і засоби діяльності, типи види та форми міжнародного співробітництва; вміти науково коректно застосовувати методи наукових досліджень, самостійно інтерпретувати інформацію щодо реальних подій у сфері міжнародних відносин, орієнтуватись в основних тенденціях та проблемах розвитку глобальної міжнародної системи, прогнозувати розвиток міжнародних явищ і процесів.

4. *Результати навчання (Компетентності).*

	Ефекти	Код критерію
Загальні компетентності (ЗК)	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ЗК 3
	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ЗК 4
	Здатність працювати в міжнародному контексті.	ЗК 5
	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	ЗК 7
	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ЗК 8
	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	ЗК 12
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.	СК 1
	Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.	СК 2
	Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.	СК 3

	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.	СК 4
	Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.	СК 7
	Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих завдань і проблем.	СК 9
	Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.	СК 13
Результати навчання (РН)	Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин	РН 1
	Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.	РН 2
	Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.	РН 3
	Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.	РН 4
	Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях	РН 6
	Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.	РН 9

5. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Сем.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.						
Теоретичні основи науки про міжнародні відносини						
Тема 1. Теорія міжнародних відносин: предмет, об'єкт і методи дослідження.	5	2	-	3		-
Тема 2. Основні напрямки історичного	7	2	-	3	2	-

розвитку теорії міжнародних відносин.						
Тема 3. Ліберальний напрямок в теорії міжнародних відносин. Неолібералізм.	7	2	2	3		ДС, РМГ, 4
Тема 4. Основи реалістичної концепції в теорії міжнародних відносин. Неореалізм.	9	2	2	3	2	ДС, РМГ, Р, 4
Тема 5. Біхевіоризм і формування модерністських напрямків в теорії міжнародних відносин	7	2	2	3		ДС, 4
Тема 6. Критичні теорії в міжнародних відносинах.	7	2	2	3		ДС, 4
Тема 7. Міжнародні відносини як суспільно-політичне явище.	7	2	-	3		-
Тема 8. Суб'єкти міжнародних відносин.	7	2	2	3		ДС, 3
Разом за змістовим модулем 1	54	16	10	24	4	19
Змістовий модуль 2.						
Явища і процеси в міжнародних відносинах						
Тема 9. Міжнародна система.	7	2	2	3		ДС, 3
Тема 10. Зовнішня політика і зовнішньополітичний процес.	7	2	2	3		ДС, РМГ, 3
Тема 11. Міжнародне співробітництво.	6	2	2	2		ДС, 3
Тема 12. Міжнародний конфлікт.	6	2	2	2		ДС, РМГ, 3
Тема 13. Міжнародна безпека.	8	2	2	4		ДС, РМГ, 3
Тема 14. Сила у міжнародних відносинах.	7	2	1	4		ДС, 1,5
Тема 15. Дипломатія у міжнародних відносинах.	7	2	1	4		ДС, Р, 1,5
Тема 16. Право і мораль у міжнародних відносинах.	4	2	-	2		-
Тема 17. Міжнародний порядок.	8	2	2	2	2	ДС, Р, 3
Тема 18. Глобалізація та глобальні проблеми сучасності.	6	2	-	2	2	-
Разом за модулем 2	66	20	14	28	4	21
іспит						60
Всього годин/Балів	120	36	24	52	8	100

*Методи контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті дуже стисло, їх поглиблене опрацювання за рекомендованою

літературою, а також виконання домашніх завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу, опрацювання літератури для підготовки до семінарських занять, підготовка до іспиту

Елементи самостійної роботи здобувача	К-сть годин
читання літератури для занять	10
проведення досліджень	7
виконання домашніх завдань	10
групова робота поза класом	7
підготовка доповіді / презентації	8
підсумковий іспит	10
Загальна кількість годин	52

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувача освіти

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь в наукових заходах тощо) навчання може відбуватись в цей період в онлайн формі або за індивідуальним планом за погодженням із викладачем.

В умовах дії воєнного стану або карантинних обмежень освітній процес в університеті може здійснюється за змішаною формою навчання, а саме: очно в аудиторії або дистанційно в Microsoft Teams https://teams.microsoft.com/l/team/19%3arGbvrZFq15FfN_EK7t73NwLpn9ijgCEtL8wqyHdsj-81%40thread.tacv2/conversations?groupId=c12473cf-e24e-4d18-b3ee-00981965_e534_&tenantId=79cf2153-dcef-4e36-ab8c-89480b2366aa/

Політика щодо академічної доброчесності.

Нульова терпимість до списування. Плагіат та списування під час виконання письмових завдань та іспиту (зокрема, із використанням мобільних девайсів) є грубим порушенням принципу академічної доброчесності і є неприпустимими в процесі вивчення курсу.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання тем семінарських занять або тестів для поточного контролю відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Складання і перескладання іспиту з курсу регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої

освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_Polozhprootzin%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є іспит, задача якого є обов'язковою. Він проводиться в усній формі. Екзаменаційний білет включає 2 питання: по одному з кожного змістового модуля. На іспиті студент отримує від 0 до 60 балів. Загальна сума балів за курс становить 100. Вона формується як сума балів за поточне оцінювання (40 балів) і підсумкове оцінювання (60 балів).

Питання для задачі іспиту:

1. Сутність теорії міжнародних відносин. Теорія міжнародних відносин як наука.
2. Структура, завдання і функції теорії міжнародних відносин.
3. Методи теорії міжнародних відносин.
4. Витоки теорії міжнародних відносин в Стародавні часи.
5. Витоки теорії міжнародних відносин в період Середньовіччя.
6. Витоки теорії міжнародних відносин в період Нового часу.
7. Ліберальний напрямок в теорії міжнародних відносин.
8. Неолібералізм: суть теорії і представники.
9. Основи реалістичної концепції в теорії міжнародних відносин.
10. Неореалізм: суть теорії і представники.
11. Біхевіоризм і формування модерністських напрямків в теорії міжнародних відносин.
12. Критичні теорії міжнародних відносин.
13. Фактори формування міжнародних відносин.
14. Поняття і структура міжнародної системи.
15. Середовище системи міжнародних відносин.
16. Основні типи міжнародних систем та їх коротка характеристика.
17. Учасники світової політики і міжнародних відносин.
18. Держава як основний суб'єкт міжнародних відносин.
19. Міжнародні організації як суб'єкт міжнародних відносин.
20. Транснаціональні корпорації як нові міжнародні суб'єкти в умовах глобалізації.
21. Інтереси, цілі та засоби суб'єктів міжнародних відносин.
22. Сила як інструмент світової політики. Сутність і параметри сили.
23. Співвідношення понять «сила» та «могутність».
24. Дипломатія як інструмент світової політики. Форми дипломатичної діяльності.
25. Міжнародна пропаганда: сутність, призначення, напрями, типологія.

26. Роль сили, пропаганди, дипломатії в сучасних міжнародних відносинах.
27. Суть поняття «зовнішня політика».
28. Фактори (чинники) формування, цілі та засоби зовнішньої політики.
29. Національний інтерес як основа формування зовнішньої політики держави.
30. Сутність і структура зовнішньополітичного процесу, механізм прийняття зовнішньополітичних рішень.
31. Сутність і структура міжнародного конфлікту.
32. Типологія міжнародних конфліктів.
33. Фази розвитку міжнародного конфлікту.
34. Основні стратегії поведінки в конфлікті.
35. Механізм та шляхи врегулювання міжнародних конфліктів.
36. Сутність і параметри безпеки.
37. Основні загрози безпеці.
38. Національна безпека.
39. Колективна безпека.
40. Міжнародна безпека.
41. Основні види безпеки (політична, економічна, екологічна та ін.), їх коротка характеристика.
42. Основні засоби забезпечення та механізм підтримання безпеки.
43. Зміст і форми міжнародного співробітництва.
44. Особливості правового регулювання міжнародних відносин.
45. Проблема моралі у міжнародних відносинах.
46. Взаємодія права і моралі в міжнародних відносинах.
47. Геополітичні моделі сучасної світової системи.
48. Основні тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин.
49. Міжнародний порядок: суть поняття, основні виміри та форми.
50. Історичні типи міжнародного порядку.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Навчально-методичні видання

1. Теорія міжнародних відносин : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 40 с.
2. Теорія міжнародних відносин : збірник тестових завдань. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 146 с.

Основна література

1. Дорош Л. О. Вступ до спеціальності «Міжнародні відносини» : навч. посібник / Л. О. Дорош, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. Львів : Вид.-во львівської політехніки, 2013. 176 с.
2. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. Чернівці : Книги - XXI, 2019. 271 с
3. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин : Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. З. Мальський, М. М. Мацях. Київ : Знання, 2007. 461 с.
4. Міжнародні відносини : Історія. Теорія. Економіка. Право : навч. посібник / М. З. Мальський, Ю. М. Мороз, О. С. Кучик та ін. ; за ред.. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. Київ : Знання, 2010. 463 с.
5. Основи теорії міжнародних відносин : навчальний посібник / Л. О. Дорош та ін. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. 244 с.
6. Теорія політики : підручник / [В. М. Денисенко, В. С. Бліхар, М. П. Требін, Л. Я. Угрин та ін.]. Львів : Ліга-Прес, 2015. 668 с.
7. Требін М. П., Герасіна Л. М., Погрібна В. Л. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. Харків : Право, 2016. 540 с.
8. Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин : Навчальний посібник. Львів : «Новий світ-2000», 2005. 324 с.
9. Dunne, Tim, Milja Kurki, and Steve Smith, eds. International Relations Theories : Discipline and Diversity. 4th ed. New York : Oxford University Press, 2016.
10. Handbook of International Relations URL: https://books.google.ca/books?id=a0uVHo4ZLc4C&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
11. Introducing Realism in International Relations Theory. URL: <https://www.e-ir.info/pdf/72860/>.
12. Key Theories of International Relations URL: <https://online.norwich.edu/academic-programs/resources/key-theories-of-international-relations>.

13. Martin Griffiths, Steven C. Roach, M. Scott Solomon. Fifty Key Thinkers in International Relations URL: <https://books.google.ca/books?id=EPCSAgAAQBAJ/>.
14. McGlinchey S., Walters R., Scheinpflug C. International Relations Theory. Bristol, 2017. 181 p.
15. Theories of International Relations. Edited by Scott Burchill, Richard Devetak, Andrew Linklater, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit, and Jacqui True. Third edition. URL: <http://lib.jnu.ac.in/sites/default/files/ReferenceFile/Theories-of-IR.pdf>.

Джерела

1. Арон Р. Мир і війна між націями. пер. з фр. Київ : МП Юніверс, 2000. 688 с.
2. Buzan B. Security : A New Framework for Analysis / B. Buzan, O. Wæver. J. de Wilde. Boulder and London : Lynne Rienner Publishers, 1998. 239 p.
3. Moravcsik A. Taking Preferences Seriously : A Liberal Theory of International Politics *International Organization*. 1997. № 51. P. 513-553.
4. Nye Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York : Public Affairs, 2004. 208 p.
5. Rosenau James N. The governance of fragmentation : Neither a world republic nor a global interstate system. URL: http://aura.u-pec.fr/regimen/_fich/_pdf/pub_002.pdf.
6. Wendt A. Social Theory of International Relations. Cambridge : Cambridge University, 1999. URL: <https://lib.eu/book/653908/5a39a9?Dsource=recom m end>.

Додаткова література

1. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. Львів : Кальварія, 2006. 474 с.
2. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин : Курс лекцій : Навч. посібн. Львів : Світ, 1995. 144 с.
3. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика. Київ : ФАДА ЛТД, 2001. 224 с
4. Луцишин П. В. Теорія міжнародних відносин : навч. посібник / П. В. Луцишин, Н. П. Луцишин. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2003. 339 с.
5. Маддисон В. В. Політологія міжнародних відносин : Навч. посібник / В. В. Маддисон, В. А. Шахов. Київ : Либідь, 1997. 176 с.
6. Надольський Й. Е. Теорія міжнародних відносин : навч. посіб. / Й. Е. Надольський, Н. І. Романюк, О. Б. Пікулик. Луцьк : Волин. мистецька агенція «Терен», 2011. 316 с
7. Шепелєв М. А. Теорія міжнародних відносин : Підручник. Київ : Вища школа, 2004. 622 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт журналу «Зовнішні справи» URL:
<https://uaforeignaffairs.com/uk/releases>.
2. Сайт журналу «Віче». URL: <http://www.viche.info/>.
3. Сайт журналу «Нова парадигма». URL:
<http://www.novaparadigma.org.ua/>.
4. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/>.
- 5 Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень. URL:
<http://www.ucipr.kiev.ua/>.
6. Сайт Українського центру політичного менеджменту. URL:
<http://www.politik.org.ua/>.
7. Сайт міжнародного центру перспективних досліджень. URL:
<http://www.icps.kiev.ua/library>.